

Den första FN-konferensen någonsin om miljöfrågor, som det då kallades, ägde rum under två veckor i juni 1972 i Stockholm. På bilden talar Indiens premiärminister Indira Gandhi på konferensens första dag.

Foto: FN/Yutaka Nagata

Omställning till hållbar värld brådskar

Till skillnad från fred, fattigdomsbekämpning och mänskliga rättigheter har natur och miljö bara stått på FN:s agenda sedan 1972. Begreppet hållbar utveckling, som även omfattar de sociala och ekonomiska dimensionerna av vår utveckling, är idag en övergripande och vägledande princip för hela FN-systemet och världssamfundet. Att på allvar få igång en sådan utveckling är dock en uppgift som återstår.

STOCKHOLMSKONFERENSEN 1972

Världssamfundets oro för nedsmutsningen av luft, jord och vatten, och för skogsskövlingar och andra miljöskador, blev alltmer uttalad under 1960-talet. Detta ledde till att Sverige tog initiativ till den första internationella miljökonferensen någonsin i FN:s regi. Generalförsamlingen beslutade 1969 att konferensen – *the UN Conference on the Human Environment* – skulle hållas i Stockholm 1972.

Konferensen ägde rum den 5 till 16 juni och samlade representanter för 113 länder. Den ses som den första milstolpen i fråga om FN:s arbete med *hållbar utveckling*, ett begrepp som dock inte lanserades förrän många år senare.

Vid Stockholmskonferensen behandlades för första gången miljöfrågor på ett samlat sätt i FN. Konferensen fick stor betydelse för den fortsatta utvecklingen av FN:s arbete på området och för den globala

miljöpolitiken. Deltagarna slog bl a fast att en god miljö är ett lika viktigt mål för mänskligheten som fred och utveckling och man beslutade att den 5 juni skulle högtidliggöras som världsmiljödagen.

Konferensen föreslog också att FN skulle inrätta ett permanent organ för miljöfrågor, något som ledde till att generalförsamlingen samma höst beslöt att inrätta miljöprogrammet Unep (*United Nations Environment Programme*) med högkvarter i Nairobi, Kenya. Genom Uneps medverkan har ett stort antal internationella avtal och konventioner, som bl a syftar till att minska farliga utsläpp och skydda den biologiska mångfalden, förhandlats fram. Unep är sekretariatet för flera av dessa miljökonventioner.

HÅLLBAR UTVECKLING

Begreppet *hållbar utveckling* (på engelska *sustainable development*) introducerades

1981 av den amerikanske miljövetaren och författaren Lester Brown. Det fick sin internationella spridning 1987 då det lanserades av Världskommissionen för miljö och utveckling (*World Commission on Environment and Development*; även kallad *Brundtlandkommissionen*) i dess rapport ”Vår gemensamma framtid”. Kommissionen leddes av Norges dåvarande statsminister Gro Harlem Brundtland.

I rapporten hävdade kommissionen att hållbar social utveckling och ekonomisk tillväxt är omöjligt att uppnå om miljön ödeläggs och naturresurserna överexploateras. Utveckling och tillväxt måste äga rum på miljöns villkor. Brundtlandkommissionen gjorde följande definition: ”En hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov”. I dagligt tal används ofta termen hållbarhet.

Trots att det enligt Världsbanken årligen produceras 356 kilo spannmål per person går nästan en miljard människor hungriga varje dag. På bilden plockar Kaltoum Adam sorghum i norra Darfur, Sudan, tillsammans med ett av sina fem barn.

Hållbar utveckling består av tre dimensioner som samspelar och stödjer varandra:

- ekologisk hållbarhet,
- social hållbarhet och
- ekonomisk hållbarhet.

EARTH SUMMIT 1992

1992 var det dags att omsätta Brundtlandkommissionens visioner i praktisk handling. I juni hölls den första FN-konferensen om miljö och utveckling (*The United Nations Conference on Environment and Development, UNCED*) i Rio de Janeiro, Brasilien. Rio-konferensen, även kallad *Earth Summit*, var den största internationella konferensen hittills. Såväl regeringsföreträdare som representanter för kommuner, näringsliv och frivilligorganisationer deltog.

Att så många olika intressen medverkade var något nytt och bidrog till att vitalisera processen. Den svenska delegationen under ledning av ambassadör Bo Kjellén omfattade 18 ombud, sex sakkunniga och två sekreterare samt en rad representanter för icke-statliga organisationer. 20 000 personer från hela världen deltog vid det civila samhällets parallella konferens *Global Forum*.

Rio-konferensen präglades av framtidstro och energi och många viktiga beslut fattades. Konferensen gav internationellt erkännande åt principen att all utveckling ska vara hållbar och att ekonomiska, sociala och miljömässiga faktorer ska vägas samman när be-

slut fattas.

Ett av de viktigaste resultaten var att man antog ett handlingsprogram för det tjugoförsta århundradet, *Agenda 21*, som var det mest omfattande konferensdokumentet hittills i FN-sammanhang. Agenda 21 anger långsiktiga mål och riktlinjer för att skapa en hållbar utveckling samtidigt som fattigdomen utrotas och hoten mot miljön undanröjs. Världens regeringar, kommuner och viktiga samhällsgrupper skulle arbeta enligt denna plan.

Vidare antogs *Riodeklarationen*. Den innehåller 27 grundläggande principer för miljö- och utvecklingsarbete, t ex principen att förorenaren ska betala och försiktighetsprincipen. I princip nr åtta i Riodeklarationen behandlades för första gången frågan om vår civilisations livsstil och behovet av ändrade konsumtions- och produktionsmönster.

Ett tredje viktigt dokument var *Skogsprinciperna* som anger grundläggande riktlinjer för ett hållbart utnyttjande av världens skogar.

Två viktiga FN-konventioner (de s k *Riokonventionerna*) antogs också vid konferensen. Det var dels ramkonventionen om klimatförändringar (UNFCCC), dels konventionen om biologisk mångfald (UNCBD). Det beslutades också att en konvention för bekämpning av öken-spridning skulle arbetas fram inom två år.

Efter konferensen tillsatte generalförsam-

lingen en kommission för hållbar utveckling med uppgift att övervaka genomförandet av Agenda 21. Kommissionen (*Commission on Sustainable Development, CSD*) höll sitt första möte i New York i februari 1994 och har därefter sammanträtt en gång per år.

UPPFÖLJNING AV RIOMÖTET

Agenda 21 fick ett stort genomslag i många länder på 1990-talet, inte minst i Sverige där alla kommuner fattade beslut om lokala agendor för hållbar utveckling. Men viljan att genomföra Agenda 21 ebbade ut med åren liksom det politiska engagemanget. 1997 genomfördes en femårsuppföljning av Rio-konferensen i regi av FN:s generalförsamling, dock utan att man lyckades uppnå enighet kring en sammanfattande politisk deklaration.

Inför toppmötet 2002 om hållbar utveckling i Johannesburg, Sydafrika (*World Summit on Sustainable Development, WSSD*) var förutsättningarna inte de bästa. Förberedelsearbetet präglades av uppgivenhet och politisk oenighet. Trots allt lyckades Johannesburgkonferensen enas om en handlingsplan och man bekräftade att Agenda 21 skulle ligga till grund för det fortsatta internationella, nationella och lokala utvecklingsarbetet. Begreppet hållbar utveckling erkändes som en överordnad princip för FN:s arbete och CSD fick ett förnyat uppdrag att följa upp genomförandet av besluten.

Foto: FN/Albert Gonzalez Farran

Frågan om det goda arbetet är central för de sociala och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling. I dagsläget saknar 190 miljoner människor arbete, något som får stora sociala konsekvenser och leder till instabilitet och ett ojämnt fördelat västånd. Bilden är från Haiti.

Foto: FN/Khae Park

Vatten är ett av sju prioriterade områden på FN:s konferens om hållbar utveckling i Rio de Janeiro i juni 2012. I många utvecklingsländer leds 90 procent av avloppsvattnet orenat ut i floder och vattendrag. Bilden är ett flygfoto av Hooghlyfloden i Indien.

I december 2009 antog FN:s generalförsamling en resolution om hållbar utveckling och Agenda 21. I denna beslutades att en ny FN-konferens om hållbar utveckling (*United Nations Conference on Sustainable Development* eller "Rio+20") skulle äga rum i Brasilien 2012.

RIO+20

Konferensen i Rio de Janeiro äger rum den 20-22 juni 2012. Syftet är att belysa de framsteg som gjorts men även att utvärdera problem och brister i genomförandet av överenskommelserna från tidigare förhandlingar, att diskutera nya globala utmaningar och att säkra ett förnyat politiskt engagemang för hållbar utveckling. Den har två huvudteman: *grön ekonomi* i sammanhanget hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning samt *det institutionella ramverket* för hållbar utveckling, d v s hur regler och organisation för hållbar utveckling kan förbättras och bli effektivare. Intensiva förhandlingar för att enas om ett slutdokument har pågått under våren 2012.

Under förberedelserna inför konferensen har följande sju områden lyfts fram som prioriterade: arbetstillfällen, energi, hållbara städer, vatten, hav, katastrofberedskap samt livsmedelssäkerhet och hållbart jordbruk. Ett förslag om att 2015 ersätta millenniemålen med en uppsättning hållbarhetsmål har fått brett stöd av världens länder. Till skillnad från merparten av millenniemålen ska hållbarhetsmålen gälla alla länder.

FN:s miljöprogram Unep har inte varit en kraftfull aktör och diskussioner har pågått länge om hur Unep ska stärkas. Bl a finns förslaget att Unep ska bli ett självständigt fackorgan och flytta sitt sekretariat från Nairobi till New York eller Genève. Förslaget syftar till att öka miljöfrågornas

betydelse och ställning i såväl det multilaterala samarbetet som på landnivå. Det finns även andra förslag på hur frågan om hållbar utveckling ska hanteras av FN-systemet. Ett är att det inrättas ett råd för hållbar utveckling (*Sustainable Development Council*) direkt under generalförsamlingen eller att Ecosoc får ett sådant mandat.

Riokonferensen 2012 väntas samla närmare 50 000 representanter från regeringar, parlament, städer, organisationer i det civila samhället, multilaterala organisationer och näringsliv. Förhoppningen är att "Rio-andan" från 1992 ska kunna väckas till liv igen och att ny energi och entusiasm ska få processen kring hållbar utveckling att ta ny fart.

"Varför behöver vi Rio+20?" frågar sig den svenska regeringen på sin webbsida och presenterar följande svar:

- I dag är vi 7 miljarder människor i världen – 2050 är vi 9 miljarder.
- En av fem – 1,4 miljarder människor – lever i dag på 1,25 dollar om dagen eller mindre.
- En och en halv miljarder människor har inte tillgång till el. Två och en halv miljarder har ingen toalett. Och nästan en miljard människor går hungriga varje dag.
- Utsläppen av växthusgaser fortsätter att öka, och mer än en tredjedel av alla kända arter kan dö ut om klimatförändringarna fortsätter okontrollerat.
- Om vi ska kunna lämna efter oss en värld som det går att leva i till våra barn och barnbarn måste vi göra något åt den utbredda fattigdomen och miljöförstörelsen nu.
- Vi kommer att få mycket större kostnader i framtiden – förutom mer fattigdom, instabilitet och en utarmad planet – om vi inte tar itu med dessa livsviktiga problem nu.
- Rio+20 ger oss möjlighet att tänka globalt så att vi sedan kan agera lokalt för att säkra vår gemensamma framtid.

GLOBAL SUSTAINABILITY PANEL

Som ett led i processen inför Rio+20 tillsatte FN:s generalsekreterare Ban Ki-moon 2010 en högnivåpanel "för global hållbarhet" (*Global Sustainability Panel*) med uppgift att ta fram "en ny vision för en hållbar framtid". Panelen leddes av Finlands president Tarja Halonen och Sydafrikas president Jacob Zuma och inkluderade en rad högt uppsatta politiker, däribland USA:s FN-ambassadör Susan Rice, Norges tidigare statsminister Gro Harlem Brundtland och Sveriges biståndsminister Gunilla Carlsson.

I januari 2012 presenterade den sin slutrapport *Resilient People, Resilient Planet: A Future Worth Choosing*. Rapporten innehåller 56 rekommendationer som man menar kan förverkliga visionen om en hållbar planet, ett rättvist samhälle och en växande ekonomi. Panelen betonar bl a att de verkliga kostnaderna för resursutnyttjande och miljöförstörelse måste integreras i det ekonomiska systemet och att hållbar utveckling måste föras in i huvudfåran av den ekonomiska debatten.

HÅLLBAR UTVECKLING IDAG

Någon entydig definition av begreppet hållbar utveckling finns inte i dagens diskussion. Ändå har världssamfundet enats om att detta är den vägledande principen för vår långsiktiga globala utveckling. Lunds Universitet skriver på sin webbsida att arbetet för hållbar utveckling är "en process utan färdig lösning" och att det omfattar sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter. "Helhetssyn, dialog och kritiskt tänkande är grunden", framhåller man.

FN-FÖRBUNDETS STÅNDPUNKTER

Svenska FN-förbundet är en av många aktörer som följer diskussionen om hållbar utveckling. I dagsläget (maj 2012) riktar

förbundet följande uppmaningar till Sveriges regering inför Rio+20:

- Att i alla sammanhang betona att begreppet hållbar utveckling består av tre inbördes lika viktiga delar: social, ekonomisk och miljömässigt hållbar utveckling. De hållbarhetsmål som diskuteras bör omfatta alla tre områden.
- Att driva kravet att FN:s miljöprogram Unep får ett nytt och starkare mandat, bättre ekonomi och förutsättningar att vara både normgivande, granskande och operativt genom att programmet ombildas till ett självständigt fackorgan

med egna medlemmar, egen budget och en verksamhet som styrs av den egna styrelsen. Det nya organet bör också ha ansvar för samordningen mellan alla de sekretariat som finns för olika miljökonventioner.

- Att översätta och distribuera rapporten ”Resilient People, Resilient Planet: A Future Worth Choosing” till framförallt det civila samhällets organisationer. Syftet skulle vara att bidra till en nystart för intresset för, diskussioner om och ställningstaganden för hållbar utveckling.

- Att implementera för Sverige relevanta rekommendationer i rapporten, exempelvis rekommendationerna gällande hållbar konsumtion, grön ekonomi och gröna jobb.
- Att driva kravet att Ecosoc eller generalförsamlingen antar en resolution om kvinnors roll i förhandlingar om hållbar utveckling eftersom kvinnor alltför ofta är frånvarande i dessa förhandlingsprocesser. Säkerhetsrådets resolutioner 1325 och 1820 om kvinnors roll i fredsförhandlingar skulle kunna vara en förebild.

Det här kan DU göra!

1

Läs på!

Kunskap är grunden för all handling! Informera dig om hållbar utveckling och skaffa argument genom att läsa vidare på:

- www.fn.se/hallbarutveckling (FN-förbundet)
- www.naturvardsverket.se/Start/Amne/Hallbar-utveckling/ (Naturvårdsverket)
- www.regeringen.se/sb/d/1591 (Regeringen)
- www.regeringen.se/sb/d/15420 (Regeringens konferens Sthlm+40)
- www.uncsd2012.org (FN-konferensen Rio+20)

2

Anordna en tematimme på din skola!

Millenniemalet handlar om hållbar social, ekonomisk och ekologisk utveckling. Som hjälpmedel för en eller ett par lektioner om millenniemalet har FN-förbundet tagit fram ett underlag som vi kallar Målsnöret. Du kan ladda hem Målsnöret på www.fn.se under fliken Skola.

3

Delta i FN-förbundets höstkampanj!

Under hösten kommer FN-förbundet att driva en kampanj till förmån för millenniemål 7 (hållbar utveckling) och mål 8 (ett globalt partnerskap för utveckling). FN-föreningar, FN-distrikt, FN-skolor samt FN-förbundets millenniemålsambassadörer och medlemmar kommer att vara navet i kampanjen. Den kommer att synas på förbundets webbsida www.fn.se och i sociala medier.

Inför kampanjen kommer FN-förbundet att ta fram ett antal foldrar som också går att ladda hem från www.fn.se. Engagera din omgivning i kampanjen. Redan nu kan du beställa fler exemplar av Världshorisonts temanummer om hållbar utveckling och detta faktablad. Dela ut till arbetskamrater, studiekompisar och vänner. Kontakta info@fn.se för mer information om hållbar utveckling och höstens kampanj.

4

Skriv en insändare eller Ring P1!

Media rapporterar gärna om krig och konflikter och om FN:s tillkortakommanden när det gäller att stoppa dessa. Reportage om hållbar utveckling och vad en sådan betyder för människa och miljö är inte lika vanliga. Tycker du att din kommun borde satsa mer på hållbar utveckling? Skriv en insändare till din lokaltidning! Kanske tillsammans med några andra som tycker som du. Eller varför inte ringa Ring P1 och säga vad du tycker?

5

Skriv till din riksdagsledamot!

2003 fattade Sveriges riksdag beslut om en ny politik för global utveckling. Åtta grundläggande värden ska genomsyra politiken och ett av dem är hållbar utveckling. Regeringen lämnar regelbundet skrivelser till riksdagen för att redogöra för hur den förverkligar politiken. Läs mer på www.regeringen.se (sök på ”Sveriges politik för global utveckling”). Skriv till din eller dina riksdagsledamöter och påverka på så sätt Sveriges politik. Uppmana dem att kräva att hållbar utveckling de facto ska genomsyra Sveriges politik för global utveckling. På www.riksdagen.se ser du vilka personer som representerar ditt län och deras e-postadresser.